

TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

**TÁRSADALOMFÖLDRAJZI FOLYAMATOK
KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN: PROBLÉMÁK,
TENDENCIÁK, IRÁNYZATOK**

Nemzetközi földrajzi konferencia
Beregszász, 2020. március 26–27.

Tanulmánykötet

2. kötet

„RIK-U” Kft.

Ungvár

2020

УДК (ЕТО): 911.3(4-11)(4-191.2)
T– 32

A kétkötetes kiadvány a Beregszászban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán 2020. március 26–27-re tervezett, de a koronavírus-járvány miatt bevezetett karantén következtében elhalasztott *Társadalomföldrajzi folyamatok Kelet-Közép-Európában: problémák, tendenciák, irányzatok* című nemzetközi földrajzi konferenciára beküldött előadások anyagát tartalmazza.

Készült a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Kiadói Részlege és Földtudományi és Turizmus Tanszéke közreműködésével.

Szerkesztőbizottság: *Berghauer Sándor, Dávid Lóránt Dénes, Dnyisztrjanszkij Miroszlav, Fodor Gyula, Gergely Lívia, Gönczy Sándor, Izsák Tibor, Mocá Andrij, Molnár D. István, Molnár József, Nagy Tibor, Oláh Natália, Papp Géza, Sass Enikő, Sesuka Halina, Tóth Attila, Vince Tímea, Virván Olga*

Műszaki szerkesztés: *Dobos Sándor*

Tördelés: *Dobos Sándor, Tótin Viktória, Vezsdel László*

Korrektúra: *Kordonec Oleksandr, Pusztai-Tárczy Beatrix, Sin Edina, Vrabely Tamás*

Borítóterv: *Molnár D. István*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felelnek: *Orosz Ildikó, Dobos Sándor*

A kötetben található tanulmányokat
a nemzetközi földrajzi konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A kiadvány tartalmát az „Unicheck”
online plágium-ellenőrző program segítségével ellenőriztük.

**A konferenciát és a kiadvány megjelenését
Magyarország kormánya, továbbá a Nemzetstratégiai Kutatóintézet támogatta:**

Kiadó és nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.
88 000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua
Felelős vezető: Sztanyisevszkij Jevgen

ISBN 978-617-7868-12-4
ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© A szerzők, 2020
© A szerkesztőbizottság, 2020
© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2020

ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. Ф. РАКОЦІ ІІ

**СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ**

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

ТОВ «РІК-У»

Ужгород

2020

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)
Т– 32

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції *Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями*, яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

Підготовлено Видавничим відділом спільно з кафедрою географії та туризму Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

Редакційна колегія: *Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування: *Олександр Добош*

Верстка: *Вікторія Товтін, Ласло Веждел, Олександр Добош*

Коректура: *Беатрікс Пустой-Гарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врabelь*

Обкладинка: *Стефан Молнар Д.*

УДК: *Бібліотечно-інформаційний центр “Опацої Черє Янош” при ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ*

Відповідальні за випуск: *Ільдико Орос, Олександр Добош*

Матеріали видання рецензовані Науковою радою міжнародної наукової географічної конференції.

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Матеріали збірника були перевірені на наявність збігів і запозичень сервісом «Unicheck».

Проведення конференції та друк видання здійснено за підтримки уряду Угорщини й Інституту національних стратегічних досліджень:

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»
вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua
Генеральний директор: Євген Станішевський

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (Т. 2)

© Автори, 2020

© Редакційна колегія, 2020

© Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 2020

FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN
COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

**HUMAN GEOGRAPHICAL PROCESSES
IN EAST CENTRAL EUROPE: PROBLEMS,
TENDENCIES AND TRENDS**

International Geographical Conference
Berehove, March 26–27, 2020

Selected papers

Volume 2

“RIK-U” LLC
Uzhhorod
2020

УДК (UDC): 911.3(4-11)(4-191.2)
T- 32

The two-volume publication contains the speeches submitted for the international geographical conference under the title *Human geographical processes in East Central Europe: problems, tendencies and trends* that was to be held in Berehove, at Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education on 26–27 March 2020, but was postponed due to the quarantine preventive measures introduced as a result of coronavirus epidemic.

Prepared at the Publishing Department of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in cooperation with the Department of Geography and Tourism

Editorial Board: *Sándor Berghauer, Lóránt Dénes Dávid, Myroslav Dnistrians'kiy, Gyula Fodor, Lívia Gergely, Sándor Gönczy, Tibor Izsák, Andriy Motsa, István Molnár D., József Molnár, Tibor Nagy, Natália Oláh, Géza Papp, Enikő Sass, Halyna Shchuka, Attila Tóth, Tímea Vince, Olga Virván*

Technical editing: *Sándor Dobos*

Page proof: *László Vezsdel, Sándor Dobos, Viktória Tótin*

Proof-reading: *Beatrix Pustai-Tárczy, Edina Sin, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrabely*

Cover design: *István Molnár D.*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing: *Ildikó Orosz, Sándor Dobos*

The research papers of the volume were proofread by the Scientific Council of the international geographical conference.

Authors are responsible for the content of the research papers.

The content of the research papers was checked by Unicheck Plagiarism Checker Service and Plugin.

**The conference and the publication of the research papers
sponsored by the government of Hungary and the Research Institute for National Strategy:**

Publishing and printing: "RIK-U" LLC
Gagarin Street 36, 88 000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua
Responsible manager: Jevgen Stanyisevskiy

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (T. 2)

© Authors, 2020

© Editorial Board, 2020

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2020

TARTALOM / ЗМІСТ / CONTENT

1. KÖTET / ТОМ 1 / VOLUME 1

ELŐSZÓ	23
ПЕРЕДМОВА.....	24
PREFACE	25
ПЕРЕДМОВА.....	26
ELŐSZÓ	27
PREFACE	28
<i>Plenáris előadások / Пленарні доповіді / Plenary Presentations .....</i>	<i>29</i>
Маруняк Є. О.: РЕГІОНАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ ТА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ПОШУК БАЛАНСУ	31
Мезенцев К. – Провотар Н.: НЕОДНОЗНАЧНІ ПРИМІСЬКІ ПРОСТОРИ: РОЗШИРЕННЯ ЧИ ЗВУЖЕННЯ ПОВСЯКДЕННИХ ПРАКТИК?	41
Руденко Л. Г. – Дронова О. Л.: ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НАПРЯМКИ ВПРОВАДЖЕННЯ І ЗАВДАННЯ ГЕОГРАФІЇ	47
<i>Népszerű- és társadalomföldrajz / Географія населення та соціальна географія / Population and Social Geography .....</i>	<i>53</i>
Bagdi, Róbert: ETHNIC MINORITIES AND THEIR LANGUAGE IN HUNGARIAN COUNTY SEATS – THE CENSUS OF 2011	55
Berki, Márton – Sivadó, Brigitta: SECULARIZATION OR A RELIGIOUS REVIVAL? – RELIGIOSITY IN DUNAÚJVÁROS AND KAZINCBARCIKA DURING AND AFTER SOCIALISM.....	65
Dancs György: DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP ÉSZAKKELET-MAGYARORSZÁGON AZ 1831-ES KOLERAJÁRVÁNY IDEJÉN.....	73

<i>Дністрянський М. С.:</i> ОСНОВНІ ЕТАПИ ЗАСЕЛЕННЯ ГИРСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ.....	83
<i>Dusek Tamás:</i> AZ OKOSVÁROSOK KOMPLEX MUTATÓSZÁMAINAK TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI KÉRDÉSEI.....	91
<i>Egri Zoltán – Uzzoli Annamária:</i> AZ EGÉSZSÉGEGYENLŐTLENSÉGEK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI EGYENLŐTLENSÉGEKKEL MAGYARORSZÁGON.....	99
<i>Fabula, Szabolcs – Ilcsikné Makra, Zsófia – Pál, Viktor – Lados, Gábor – Boros, Lajos:</i> MIGRATION INTENTIONS AND MOTIVES OF HEALTH WORKERS AND MEDICAL STUDENTS – A COUNTRY CASE STUDY FROM HUNGARY	107
<i>Гукалова І. В.:</i> ІСТОРИКО-ГЕОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ОСМИСЛЕННЯ ПЕРЕДУМОВ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ	115
<i>Гаврилюк О.:</i> СОЦІАЛЬНА НЕРІВНІСТЬ У РАДЯНСЬКОМУ РОЗПОДІЛІ ЖИТЛА – ВІД СТАЛІНІЗМУ ДО РОЗВИНЕНОГО СОЦІАЛІЗМУ. РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВОЇ РОБОТИ У МІСТІ ДНІПРО [ЕКС ДНІПРОПЕТРОВСЬК], УКРАЇНА	123
<i>Лейберюк О. М.:</i> МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПРОСТОРОВИХ БАЗ ДАНИХ ДЕМОГРАФІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК НАСЕЛЕННЯ.....	133
<i>Molnár D. István:</i> A KÖZIGAZGATÁSI TÉRFELOSZTÁS VÁLTOZÁSAI KÁRPÁTALJÁN UKRAJNA FÜGGETLENNÉ VÁLÁSÁT KÖVETŐEN.....	139
<i>Molnár József:</i> MÓDSZEREK A NÉPESSÉG ELHELYEZKEDÉSE, ILLETVE A NÉPSŰRŰSÉG TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSÁRA – KÁRPÁTALJA PÉLDÁJÁN.....	147
<i>Obádovics Csilla:</i> NÉPESEDÉSI FOLYAMATOK KÜLÖNBSEGEI A KÁRPÁT-MEDENCE NÉHÁNY ORSZÁGÁBAN	157
<i>Patkós Csaba – Tóth Antal:</i> MAGYAR FIATALOK MIGRÁCIÓJA EMPIRIKUS KUTATÁSOK TÜKRÉBEN	167

Підгрушній Г. П. – Сікорська Л. Б.: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ НАСЕЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ	177
Поливач К. А.: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЯВЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО КАРКАСУ УКРАЇНИ	185
Пугач С. О. – Мезенцев К. В.: ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ У ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	193
Rigóczy Csaba: A VÁROSI OTTHON-ATTITÚD VIZSGÁLATA	201
Siskáné Szilasi Beáta – Halász Levente: A KELET- ÉS KÖZÉP-EURÓPAI GAZDASÁGI ALAPÚ KIVÁNDORLÁS MINT ÉLETSTRATÉGIA – A SZUBJEKTÍV JÓL-LÉT SZINTJEI KÜLFÖLDÖN.....	211
Tolnai Gábor: KELET-KÖZÉP-EURÓPAI FŐVÁROSOK VÍZPARTI MEGÚJULÁSA BUDAPEST, BELGRÁD ÉS KIJEV PÉLDÁJÁN	221
Tuza Benedek: BELSŐ-ERZSÉBETVÁROS TÁRSADALMI KONFLIKTUSAI	231
Veselicz Adél: A LEADER HELYI AKCIÓCSOPORTOK MŰKÖDÉSÉNEK VIZSGÁLATA TERÜLETI EGYENLŐTLENSÉGI INDEXEK SEGÍTSÉGÉVEL.....	241
Вірван О. О.: ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ ДЕПУТАТСЬКИХ КОРПУСІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ	251
<i>Régiók és határok / Regioni та кордони / Regions and Borders.....</i>	257
Bodó, Pál Bence: EXTERNAL DEBT ACCUMULATION IN KYRGYZSTAN.....	259
Cserniczkó István: HOL A HATÁR, AVAGY MEDDIG TART EGY NYELVTERÜLET? EGY DIALEKTUSKONTINUUM ÖNÁLLÓ NYELVEKRE OSZTÁSÁNAK PROBLÉMÁI.....	269
Elekes Tibor – Szilágyi Ferenc: A HABSBERG BIRODALOM TÉRSZERVEZÉSI KÍSÉRLETEI DÉLKELET-ERDÉLYBEN	279

Hajdú Zoltán: TÉRKÖZÖSSÉGI, ÉRDEKKÖZÖSSÉGI, „SORS-KÖZÖSSÉGI” ÁLLAMCSOPORTOK FORMÁLÓDÁSA AZ EURÓPAI UNIÓ KELETI TÉRSÉGÉBEN.....	289
Kozma, Dorottya Edina: COMPOSITE SUSTAINABLE DEVELOPMENT INDICATORS IN CASE OF 28 EUROPEAN UNION MEMBER STATES.....	299
Кравцова І. В.: ГЕОГРАФІЧНИЙ ФЕНОМЕН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ	309
Szabó Pál: FOGYASZTÁSFÖLDRAJZI DIMENZIÓK A POSZT-SZOCIALISTA TÉRSÉGBEN	317
Склярська О. І.: ЕЛЕКТОРАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ У ПРИКОРДОННИХ ЕТНІЧНО НЕОДНОРІДНИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ.....	327
<i>Nemzeti kisebbségek által lakott térségek társadalmi és gazdasági pozíciói Kelet- és Közép-Európában / Соціальні та економічні позиції регіонів із компактним проживанням національних меншин у Східній та Центральній Європі / Social and Economic Positions of the Regions Inhabited with Ethnic Minorities in Central and Eastern-Europe .....</i>	335
Körmöczi Gábor: A NÉPI KULTÚRA TÁMOGATÁSPOLITIKÁJÁNAK TERÜLETI ASPEKTUSAI MAGYARORSZÁGON ÉS ROMÁNIÁBAN A CSÓRI SÁNDOR ALAP FINANSZÍROZÁSAINAK TÜKRÉBEN	337
Linc Annamária: A MAGYAR–UKRÁN HATÁRON ÁTNYÚLÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSEK LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI.....	347
Samu István – Kulcsár László: ÖSSZENŐ, AMI ÖSSZETARTOZIK. A TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI KAPCSOLATOK REKONSTRUKCIÓJA KÉT IPOLY MENTI FALUBAN A FOLYÓ SZEMKÖZTI OLDALÁN	355
Szalkai Gábor: SZIMBOLIKUS HARCOK A KÁRPÁTOK ÁTJÁRÓIBAN.....	365
Tőzsér Anett: A MAGYAR TURIZMUS KÁRPÁT-MEDENCEI SZINTŰ KITERJESZTÉSÉNEK INDOKOLTSÁGA ÉS LEHETŐSÉGEI.....	373

2. KÖTET / TOM 2 / VOLUME 2

<i>Turizmus / Туризм / Tourism</i>	407
Алієв В. В.: СПЕЦИФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	409
Аріон О. В. – Бричук М. С.: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МИС- ЛИВСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	415
Чернишова Т. М.: SWOT-АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ АЛЬ- ТЕРНАТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЖИТОМИРСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	425
Elekes Tibor – Kápolnási Zsolt: AZ AGYAGFALVA EMLÉK- HÁZ IDEGENFORGALMI JELENTŐSÉGE, OKTATÁ- SI-NEVELÉSI LEHETŐSÉGEI.....	431
Gyuricza László – Szabó Balázs Attila: A MAGYARORSZÁ- GI SKANZENEK IDEGENFORGALMI SZEMPONTÚ VIZSGÁLATA.....	437
Kalmárné Rimóczi Csilla – Bakos Róbertné: AZ ONLINE KOM- MUNIKÁCIÓ JELENTŐSÉGE AZ UTAZÁSI DÖNTÉ- SEKBEN.....	447
Калмикова І. С. – Меліх О. О. – Меліх Т. Г.: СОЦІАЛЬНО- ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ТА ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ.....	457
Kampó Ildikó: AZ EU-S TURISZTIKAI FEJLESZTÉ- SI PROGRAMOK MEGJELENÉSE KÁRPÁTALJA HEGYVIDÉKI TERÜLETEIN.....	465
Kátay Ákos: A GLOBÁLIS SZÁLLODAVÁLLALATOK TER- JESZKEDÉSI AKTIVITÁSA ÉSZTORSZÁG, LETT- ORSZÁG, LITVÁNIA, BELARUSZ, UKRAJNA ÉS MOLDOVA FŐVÁROSAIBAN.....	475
Kóródi, Márta – Mondok, Anita – Szabó, Attila: THE AWARE- NESS AND ACCEPTANCE OF THE TOURISM BRAND “HEART OF THE HUNGARIAN GREAT PLAIN” AND ITS ATTRACTIONS.....	485
Lontai-Szilágyi Zsuzsanna – Oláh Natália – Tóth Nikoletta Marian- na – Gönczy Sándor: KERESLETELEMZÉS A MAGYAR- ORSZÁGRÓL A KÁRPÁTALJAI BEREGVIDÉKRE ÉRKEZŐ TURISTÁK KÖRÉBEN.....	495

<i>Máltesics Péter – Varjas János: AZ INTERAKTÍV TANULÁS ÖSVÉNYEIN. HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GEOPARKOK OKTATÁSI MEGOLDÁSAI.....</i>	505
<i>Машіка Г. В.: АТРАКЦІЯ ЯК ДОМІНУЮЧА СКЛАДОВА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ .....</i>	515
<i>Mátyás Szabolcs – Tokodi Panna: A TURIZMUSBIZTONSÁG EGYES ÖSSZETEVŐINEK VIZSGÁLATA A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN .....</i>	523
<i>Меліх О. О. – Калмикова І. С. – Меліх Т. Г.: НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРЕЗ СФЕРУ ТУРИЗМУ .....</i>	533
<i>Mondok, Anita – Szüle, Picabo Heder: ADULTS-ONLY HOTEL – A POTENTIAL SPECIALIZATION FOR SUCCESS? .....</i>	539
<i>Осінчук А. С.: ПРАВОВИЙ ДИСКУРС ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ .....</i>	549
<i>Пацюк В. С. – Герасімова С. В.: РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ОБ'ЄКТІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УКРАЇНІ.....</i>	557
<i>Papp Géza: A KÉZMŰVES TERMÉKEK IRÁNTI KERESLET KÁRPÁTALJA FESZTIVÁLJAIN .....</i>	565
<i>Sass Enikő – Berghauer Sándor: HELYZETKÉPAZ EGÁNEDE KÁRPÁTALJAI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI PROGRAM TURIZMUSRA GYAKOROLT HATÁSAIRÓL .....</i>	575
<i>Sütő László – Baranyi Kinga – Baráz Csaba – Holló Sándor – Homoki Erika – Cs. Nagy Ádám – Gasztonyi Éva: A BÜKK-VIDÉK GEOPARK FÖLDTUDOMÁNYI ÉRTÉKEINEK ÉRTÉKELÉSE .....</i>	585
<i>Ситник О. І. – Хлевнюк О. Я. – Працьовитий М. М.: НЕПЕВНЕ МАЙБУТНЄ ЧИ ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ГАЙВОРОНСЬКОЇ ВУЗЬКОКОЛІЙКИ .....</i>	595
<i>Смирнов І. Г.: ВОЄННИЙ ТУРИЗМ: ГЕТЬМАН П. КОНАШЕВИЧ-САГАЙДАЧНИЙ ЯК ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛОГІСТ.....</i>	605
<i>Tarpai József: A KÁRPÁTALJAI MAGYAR KÖZÖSSÉG MEGMARADÁSÁT SZOLGÁLÓ KULTURÁLIS ÉS TURISZTIKAI FEJLESZTÉSEK AKTUÁLIS PÉLDÁI .....</i>	613

Уварова Г. Ш.: ФЕСТИВАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ГЕОГРАФІЯ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ	621
Щука Г. П. – Сокол Т. Г.: МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В ТУРИЗМІ: ПОТРЕБИ ТА МОЖЛИВОСТІ	629
<i>Környezeti problémák / Проблеми довкілля / Environmental problems.....</i>	635
Apró Anna: SZEMPONTOK A FÉNYSZENNYEZÉS OKTATÁSÁHOZ A TANTERVI SZABÁLYOZÁS VONATKOZÁSÁBAN	637
Csoma Zoltán – Háger Krisztián – Csoma Zsuzsanna: A VÉRKE CSATORNA ÜLEDÉKÉNEK NEHÉZFÉM-SZENNYEZETTSÉGE	643
Dobó Marianna: A VÁLTOZÁSKEZELÉSI MÓDSZERTAN ALKALMAZÁSÁNAK PROBLEMATIKÁJA A VÉDELMI IGAZGATÁS TÉRSÉGI TERVEZÉSÉBEN	651
Hafenschner, Viktória Priscilla – Jankó, Ferenc: ENVIRONMENTAL CONTROVERSY ON THE GABCIKOVONAGYMAROS WATER DAM, THE DANUBE RIVER. THE ASPECTS OF HUNGARIAN SCIENCE	659
Hardi Tamás – Hegyiné Bolla Katalin: A SZUBURBANIZÁCIÓ KÖRNYEZETÁTALAKÍTÓ SZEREPE A GYŐRI AGGLOMERÁCIÓBAN	667
Гінзула М. Я. – Смілик О. В. – Тесьолкіна Т. С.: АНАЛІТИКА СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ МЕНЕДЖМЕНТУ ВОДНОГО СЕКТОРУ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	675
Ігнатишин В. В. – Іжак Т. Й. – Ігнатишин М. Б.: МОНІТОРИНГ ГЕОДИНАМІЧНОГО СТАНУ ЗАКАРПАТСЬКОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОГИНУ	683
Ігнатишин В. В. – Вербицький С. Т. – Ігнатишин А. В.: ГЕОФІЗИЧНІ ПОЛЯ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ЕКОЛОГІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ НА ЗАКАРПАТТІ.....	691
Kajati, György – Németh, Mercédesz: THE ROLE OF LOCAL PRODUCTS IN EDUCATION AND THE ERASMUS+ PROGRAM	699

Kályko A. – Bászjuk T. – Cselle D. – Harcsák I.: A POLISSZJAI-ALFÖLD FOLYÓINAK JELENLEGI ÁLLAPOTA ÉS KÖRNYEZETI PROBLÉMÁJA.....	707
Лісовський С. А.: РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРОЦЕДУРИ СЕО ПРИ РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ПРОСТО-РОВОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	713
Solymos Karolina – Csoma Zoltán: AKÁRPÁTALJAI-ALFÖLD TALAJAI FELVEHETŐ MIKROELEM-TARTALMÁNAK ÉS -ELLÁTOTTSÁGÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA ELTÉRŐ HATÁSMECCHANIZMUSÚ KIVONÓSZEREKBE.....	723
Vince Tímea – Csoma Zoltán – Molnár D. István – Gönczy Sándor: A FELSZÍNI VIZEK NEHÉZFÉM-TARTALMÁNAK VIZSGÁLATA A NAGYMUZSALYI ARANYBÁNYA MEDDŐINEK KÖRNYEZETÉBEN	731

РОЛЬ ГЕОГРАФІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ПРОЦЕДУРИ СЕО ПРИ РОЗРОБЦІ ПЛАНІВ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Лісовський С. А.

*Інститут географії Національної академії наук України
salisovsky@gmail.com*

Abstract

THE ROLE OF GEOGRAPHY IN THE IMPLEMENTATION OF THE SEA PROCEDURE INTO THE SPATIAL DEVELOPMENT PLANNING OF AMALGAMATED COMMUNITIES

Lisovskyi, Sergiy

The content and essence of the Strategic Environmental Assessment (SEA) procedure as an effective mechanism for improving spatial and strategic planning for the development of regions of different taxonomic ranks are analyzed. The importance of SEA for taking into account the environmental component and adhering to the principles of balanced development in the development of state planning documents is revealed.

The role and tasks of geography in the practical implementation of the strategic environmental assessment into the process of spatial development planning at the level of amalgamated communities towards decentralization and sustainable development have been considered.

Keywords: *Strategic Environmental Assessment, Spatial Planning, amalgamated communities, decentralization*

З початку другої половини ХХ ст. антропогенний вплив на природу планети зростає, а відтак збільшувались його негативні наслідки. У найрозвинутіших країнах світу, де внаслідок масштабної господарської діяльності спостерігались особливо відчутні процеси деградації складових компонентів навколишнього природного середовища, дедалі очевиднішим ставало критичне значення екологічних аспектів розвитку та необхідності їх врахування в процесі планування й реалізації проектів господарського розвитку. У зв'язку з цим учені світу почали приділяти більше уваги питанням, пов'язаним із прогнозуванням можливих наслідків впливу людини на природу планети та перспектив людства (Руденко, Лісовський, Маруняк 2016).

Підсумком багаторічної роботи, яка забезпечила можливість об'єднати і представити в логічно систематизованому вигляді результати досліджень вчених різних країн, стало проголошення в 1992 р. в Ріо-де-Жанейро на конференції ООН з питань навколишнього середовища і розвитку нової концепції сталого (збалансованого) розвитку. В її основу було покладено розуміння тісного взаємозв'язку екологічних, економічних та соціальних проблем роз-

витку. Документи, ухвалені на Конференції представниками керівних органів 179 країн, стали важливою підставою для законодавчого впровадження в країнах світу екологічної складової в розроблення й реалізацію планів соціально-економічного розвитку в контексті реалізації принципів основної Парадигми XXI століття (Руденко, Лісовський, Маруняк 2016).

Принципи сталого розвитку є базовою методологічною основою, використовуючи яку можна вирішити конфлікти в системі «суспільство-природа».

Упродовж наступних років на міжнародному рівні було розроблено і ухвалено низку документів, спрямованих на врегулювання протиріч у процесі суспільно-природної взаємодії. Також були здійснені широкі наукові розробки, які дали змогу розробити інструментарій щодо практичного виявлення, упередження та вирішення конфліктів природокористування. Ці розробки також знайшли своє ухвалення в законодавчих документах міжнародного та національного рівня.

Серед складових такого інструментарію слід назвати процедури оцінки впливу на довкілля, стратегічної екологічної оцінки та ландшафтного планування, які на практиці довели свою ефективність, особливо за умови їх узгодженого та взаємопов'язаного застосування.

Зокрема, процедура стратегічної екологічної оцінки (СЕО) на сьогодні в багатьох країнах світу вважається одним з дієвих інструментів вдосконалення просторового та стратегічного планування розвитку регіонів різних таксономічних рангів у контексті урахування екологічної складової розвитку у відповідних планах і стратегіях, а отже – забезпечення їх збалансованості.

Починаючи з 2001 р., обов'язковість здійснення процедури СЕО законодавчо закріплена в країнах ЄС Директивою 2001/42/ЄС «Про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище», ухваленою Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу 21 червня 2001 р. (Директива 2001). Отже, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС, Україна взяла зобов'язання впровадити 26 Директив ЄС та 3 Регламенти ЄС в сфері охорони довкілля, в т.ч. Директиву № 2001/92/ЄС. В контексті виконання зазначених зобов'язань 20 березня 2018 року Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», який вступив в силу з 12 жовтня 2018 року.

Для України питання впровадження процедури СЕО в практику просторового планування є особливо актуальним, що зумовлено особливостями процесу природокористування в Україні впродовж ХХ ст., зокрема домінуванням ресурсовитратних, природовиснажуючих, екстенсивних підходів (Лісовський 2009).

І на початку ХХІ ст. Україна посідає одне з перших місць у світі за рівнем споживання енергії, води та інших ресурсів на одиницю ВВП. Обсяги промислових відходів на душу населення перевищують аналогічні показники багатьох країн світу. (Лісовський та ін. 2012). Це призвело до руйнування та деградації усіх компонентів природних комплексів країни та, водночас, не забезпечило економічного процвітання держави, зумовило появу значної кількості проблем соціального порядку.

Важливість імплементації процедури СЕО є очевидною і у зв'язку з процесом децентралізації в Україні, одним із аспектів якого є створення об'єднаних територіальних громад, для яких потрібно розробляти відповідні документи державного планування.

Директива 2001/42/ЄС визначає екологічну оцінку як важливий інструмент для інтеграції та врахування екологічних міркувань при підготовці та ухваленні планів і програм, які, ймовірно, можуть мати значний вплив на навколишнє середовище. Таким чином, стаття 1. проголошує, що «метою Директиви є забезпечення високого рівня охорони навколишнього природного середовища та сприяння інтеграції екологічних міркувань при підготовці та ухваленні проектів та програм для забезпечення сталого розвитку, шляхом здійснення, відповідно до вимог цієї Директиви, оцінювання стану навколишнього природного середовища при впровадженні окремих проектів та програм, які можуть мати значний вплив на стан навколишнього природного середовища» (Директива 2001).

Згідно з ст.1, частини 7 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» стратегічна екологічна оцінка – це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу СЕО, складання звіту про СЕО, проведення громадського обговорення та консультацій (за потреби – транскордонних консультацій), врахування у документі державного планування звіту

про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування та здійснюється у порядку, визначеному цим Законом (Закон 2018).

Етапами СЕО у відповідності із Законом і Директивою є:

1. Визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
2. Складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
3. Проведення громадського обговорення та консультацій, транскордонних консультацій у порядку, передбаченому відповідними статтями цього Закону;
4. Врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
5. Інформування про затвердження документа державного планування;
6. Моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку, результати громадського обговорення та консультацій, проведених згідно із статтями 12 та 13 цього Закону, а також результати транскордонних консультацій, проведених відповідно до статті 14 цього Закону, враховуються в документі державного планування.

Повертаючись до питання європейських кращих практик у сфері екологічного оцінювання та планування, доцільно акцентувати увагу на досвіді Німеччини. В цій країні накопичені значні методичні розробки і практичний досвід здійснення СЕО. Німецькими фахівцями традиційно розглядаються такі компоненти: людина, здоров'я людини, повітря; рослинний і тваринний світ; біорізноманіття; ґрунти; води; атмосферне повітря і клімат; культурні та матеріальні цінності; ландшафт. Для кожного компоненту визначаються цілі та функції (зокрема і на основі документів вищих рівнів планування, секторального законодавства). Зрештою увага приділяється аналізу одиничних та кумулятивних впливів на окремі компоненти. Кумулятивні впливи завжди повинні розглядатись і оцінюватись відносно одного компонента навколишнього середовища. Так, Ш.Хайланд та ін. (Хайланд 2006). розрізняють два види кумулятивних впливів:

- кумулятивні впливи на один компонент навколишнього середовища внаслідок просторового суміщення і ущільнення одиничних впливів.
- кумулятивні впливи на один компонент навколишнього середовища внаслідок подібних одиничних впливів у різних місцях регіону.

Детальніше досвід СЕО на місцевому рівні можна проілюструвати на прикладі СЕО плану використання території з інтегрованим ландшафтним планом адміністративної громади м. Тарандт (Саксонія) (План 2016). Насамперед зупинимось на прикладах функцій, визначених для окремих компонентів. Так, для компоненту «грунти» виокремлено природну родючість ґрунтів і особливі ознаки місця розташування; властивість бути складовою частиною кругообігу води; водоакумулюючу здатність ґрунтів; буферну властивість щодо хімічного забруднення; чутливість щодо вітрової та водної ерозії, ущільнення; функцію пам'яті. Для компоненту «ландшафт та рекреація» – різноманіття, своєрідність та краса, історико-культурна значимість, рекреаційний потенціал. Аналіз таких функцій, кумулятивних впливів, паспортизація найбільших об'єктів дозволили місцевій адміністрації зробити зважений вибір альтернатив при плануванні розвитку громади, забезпечити баланс економічних, соціальних та екологічних інтересів її мешканців.

В українських реаліях зберігається доцільність розробки обґрунтованого підходу до оцінювання функцій компонентів навколишнього середовища та впливу на них різних видів антропогенної діяльності. Але, з огляду на новизну завдань, що має вирішувати СЕО, відсутність належного досвіду його впровадження в Україні, з початку дії Закону виникали питання щодо практики його впровадження та власне практики проведення процедури СЕО.

У цьому контексті наказом тодішнього Міністерства екології та природних ресурсів України № 296 від 10.09.2018 року були затверджені Методичні рекомендації із здійснення СЕО документів державного планування. Незважаючи на низку позитивних ефектів цієї спроби нормативного врегулювання, існує ціла низка проблемних питань, зокрема не чітко визначені поняття та критерії, відсутність деталізації методичних підходів в залежності від виду (стратегічне, територіальне) та рівня планування тощо.

Особливо гостро такі прогалини наразі відчутні щодо здійснення СЕО документів державного планування об'єднаних територіальних громад, які створюються у процесі децентралізації.

Як зазначено в Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року децентралізація, яка має завершитися до закінчення терміну дії плану, сприятиме створенню сучасної системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади з урахуванням українських особливостей і традицій на основі європейських ціннос-

тей розвитку місцевої демократії, зокрема Хартії місцевого самоврядування. Основною метою проведення цієї реформи є забезпечення надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг незалежно від місця проживання, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території. Децентралізація повинна вирішити проблему низького рівня організації влади на місцевому рівні, малоефективного управління суспільним розвитком на регіональному рівні. Ця проблема має вирішитися за рахунок сприяння утворенню спроможних територіальних громад та підтримки їх розвитку, передачі максимальної кількості повноважень місцевим органам влади та надання таким органам можливості для практичної реалізації делегованих їм повноважень (Середньостроковий план, 2017).

Забезпечення такого розвитку потребує відповідної розробки документів державного планування розвитку ОТГ, з обов'язковою імплементацією в ході їх підготовки процедури СЕО.

Станом на початок 2019 р. в Україні було утворено 851 ОТГ¹. Основні дані, що характеризують чисельність населення та розміри ОТГ, вміщені в Таблиці 1.

Таблиця 1

Регіони України². Чисельність населення, площа території ОТГ, щільність населення, забезпеченість територією на початок 2019 р. *

№ п/п	Назва області	Кількість ОТГ	Загальна кількість населення в ОТГ, осіб	Середня кількість населення в ОТГ, осіб	Загальна площа ОТГ, км ²	Середня площа ОТГ, км ²	Середня щільність населення, осіб/км ²	Середня забезпеченість територією, га/особу
1	2	3	4	5	6	7	10	11
1	Вінницька	40	674224	16856	4480,31	112,01	150	0,66
2	Волинська	50	350111	7002	10599,28	211,99	33	3,03
3	Дніпропетровська	63	580136	9209	17416,79	276,46	33	3,00
4	Закарпатська	6	71186	11864	616,12	102,69	116	0,87
5	Запорізька	48	503632	10492	17294,61	360,3043	29	3,43
6	Івано-Франківська	30	325812	10860	3178,273	105,94	103	0,98

¹ За даними Міністерства розвитку громад та територій України.

² Розраховано за даними (Ініціатива 2019)

* без тимчасово окупованої АР Крим. Дані по Донецькій і Луганській областях без територій ОРДЛО.

№ п/п	Назва області	Кількість ОТГ	Загальна кількість населення в ОТГ, осіб	Середня кількість населення в ОТГ, осіб	Загальна площа ОТГ, км ²	Середня площа ОТГ, км ²	Середня щільність населення, осіб/км ²	Середня забезпеченість територією, га/особу
7	Кіровоградська	20	138421	6921	3967,593	198,38	35	2,87
8	Донецька	10	139014	13901	4192,45	419,25	33	3,02
9	Житомирська	54	801373	14840	17695,29	327,69	45	2,21
10	Київська	16	241199	15075	3918,218	245	62	1,62
11	Луганська	17	124749	7338	6320,78	371,81	20	5,07
12	Львівська	40	343577	8589	4839,443	120,99	71	1,41
13	Миколаївська	41	313173	7638	12175,62	296,97	26	3,89
14	Одеська	31	333043	10743	10018,29	323,17	33	3,01
15	Полтавська	45	321787	7151	8699,329	193,32	37	2,70
16	Рівненська	32	255193	7975	5540,18	173,13	46	2,17
17	Сумська	33	344611	10443	9590,059	290,61	36	2,78
18	Тернопільська	48	595945	12416	6149,4	128,11	97	1,03
19	Харківська	17	277006	16294	5111,69	300,69	54	1,85
20	Херсонська	30	245934	8198	8808,649	293,62	28	3,58
21	Хмельницька	45	521765	11595	11631,07	258,47	45	2,23
22	Черкаська	54	270432	4226	7862,928	145,61	34	2,91
23	Чернівецька	33	323260	9796	3353,539	101,62	96	1,04
24	Чернігівська	43	404902	9416	17425,84	405,25	23	4,30
	Україна	851	8554254	10052	200885,8	236,06	43	2,35

Джерело: Лісовський, Маруняк 2019

Географія має потужний потенціал для забезпечення імплементації процедури СЕО в практику планування просторового розвитку в Україні. Зумовлено це, насамперед, інтегративною суттю географії, яка дозволяє розглядати у взаємозв'язках і взаємозалежностях усі чинники впливу на компоненти довкілля та здоров'я людини в процесі оцінки планів просторового розвитку. Таким чином, на сьогодні напрацьована методологічна база, підходи, критерії, індикатори оцінки, що можуть і мають стати фундаментом для адаптації європейського досвіду, впровадження нових концептів, екологізації планувальної діяльності.

Використання зазначеного потенціалу можна вважати одним із сучасних завдань географічної науки в контексті підтримки управлінських рішень, забезпечення досягнення цілей сталого розвитку, зокрема на рівні об'єднаних територіальних громад.

Проте, не зважаючи на суттєві зусилля і перші практики імплементації процедури СЕО в Україні, механізм її здійснення потребує

подальшого вдосконалення. Особливо актуальним є забезпечення імплементації процедури СЕО в розробку документів державного планування просторового розвитку об'єднаних територіальних громад.

Вирішення зазначених проблем має йти, на наш погляд, двома основними взаємопов'язаними шляхами – подальшої розробки законодавчих документів, що регламентують процедуру СЕО в Україні, та вивчення досвіду, що накопичений в інших країнах, зокрема в Німеччині, яка протягом тривалого часу демонструє успіхи у впровадженні та поширенні «зелених» технологій, екологізації управління на різних рівнях.

Відповідно, за прикладом Німеччини, важливим кроком у цьому напрямі може стати розвиток методології ландшафтного планування, формування законодавчого підґрунтя для його здійснення (відповідно до ратифікованої в Україні Європейської ландшафтно-конвенції) та інтеграція результатів у процесі розробки і реалізації планів просторового розвитку, здійснення процедури СЕО. У виконанні цього завдання особливо важлива роль належить географії, підтвердженням чому є низка успішно реалізованих проектів щодо розробки ландшафтних планів у модельних регіонах для забезпечення їх сталого розвитку (Руденко та ін. 2012, 2013).

Однією ж з головних умов імплементації процедури СЕО в Україні є інтегрований підхід, реалізований у політиці просторового розвитку, що включатиме галузеве, стратегічне, територіальне планування і ґрунтуватиметься на комплексному знанні територіального капіталу, моделюванні та прогнозуванні соціально-економічних показників та основоположних принципах сталого розвитку.

Окрім того слід зазначити, що ефективне поєднання процедур оцінки впливу на довкілля, стратегічної екологічної оцінки та ландшафтного планування є однією з умов вирішення конфліктів у системі «суспільство – природа» та забезпечення практичного переходу країни до моделі сталого (збалансованого) розвитку.

Література

- Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment (2001) [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32001L0042>
- Heiland, S. – Regener, M. – Stratmann, L. – Hauff, M. – Weidenbacher, S. 2006: Kumulative Auswirkungen in der Strategischen Umweltprüfung. In: UVP-report 20 (3), 2006: 122–126, p. 124

- Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» 2019 [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>
- Ініціатива «Децентралізація в Україні». 2019 [Електронний ресурс] Режим доступу <https://decentralization.gov.ua/>
- Лісовський С.А. 2009: Суспільство і природа: баланс інтересів на теренах України монографія/–К.: Ін-т географії НАН України,–300 с
- Лісовський С.А. – Маруняк Є.О. 2019: Процес децентралізації в Україні: сучасний стан та проблеми росту. Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення Матеріали VIII Всеукраїнської конференції (з міжнародною участю), Херсон, 2019.
- Лісовський С.А. – Марушевський Г.Б. – Павличенко П.Г. – Руденко Л.Г. 2012: Проект доповіді України до конференції ООН зі сталого (збалансованого) розвитку Ріо + 20. К.: Центр екологічної освіти та інформації.
- План використання території з інтегрованим ландшафтним планом адміністративної громади м. Тарандт 2016 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.tharandt.de/tharandt/Aktuelles/FI%C3%A4chennutzungsplan/Planunterlagen.html>
- Руденко Л.Г. – Голубцов О.Г. – Лісовський С.А. – Маруняк Є.О. – Фаріон Ю.М. – Чехній В.М. 2013: Ландшафтна програма Черкаської області: методичні підходи та основні результати планування// Український географічний журнал. – 2013. – № 2. - С. 30–39 - Режим доступу: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ_2013_2_30-39.pdf
- Руденко Л.Г. – Лісовський С.А. – Маруняк Є.О. 2016: Досвід застосування стратегічної екологічної оцінки в процесі планування в Україні // Український географічний журнал. – 2016. – № 2. - С. 3–12. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UGJ_2016_2_3
- Руденко Л.Г. – Маруняк Є.О 2012: Ландшафтне планування та його роль у вирішенні завдань сталого просторового розвитку України // Український географічний журнал. – 2012. – № 1. - С. 3–8. - [Електронний ресурс] Режим доступу: https://ukrgeojournal.org.ua/sites/default/files/UGJ-2012-1-03_0.pdf
- Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року. 2017. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. №275. [Електронний ресурс] Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249935442>

Т– 32 Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями. Збірник наукових робіт Міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», Берегове, 26–27 березня 2020 року. Том 2 / Редакційна колегія: Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянский, Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца, Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп, Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван – Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2020. – 356 с. (угорською, українською та англійською мовою)

ISBN 978-617-7868-12-4

ISBN 978-617-7868-14-8 (Т. 2)

Двотомний збірник містить матеріали доповідей міжнародної наукової географічної конференції «Соціально-географічні процеси в Східно-Центральній Європі: проблеми, тенденції, напрями», яка мала відбутися 26–27 березня 2020 року в Закарпатському угорському інституті ім. Ф. Ракоці ІІ (м. Берегове), однак через епідемію коронавірусу та запровадження карантину була відкладена.

УДК: 911.3(4-11)(4-191.2)

Наукове видання

СОЦІАЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ
В СХІДНО-ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЄВРОПІ: ПРОБЛЕМИ,
ТЕНДЕНЦІЇ, НАПРЯМИ

Міжнародна наукова географічна конференція
Берегове, 26–27 березня 2020 року

Збірник наукових робіт

Том 2

2020 р.

Редакційна колегія:

*Олександр Бергхауер, Лорант-Дейнеш Давід, Мирослав Дністрянський,
Дюло Фодор, Лівія Гергей, Шандор Генці, Тібор Іжак, Андрій Моца,
Стефан Молнар Д., Йосип Молнар, Тібор Нодь, Наталія Олаг, Гейзо Папп,
Еники Шаш, Галина Щука, Атілла Товт, Тімео Вінце, Ольга Вірван*

Технічне редагування:

Олександр Добош

Верстка:

Вікторія Товтін, Ласло Веждел, Олександр Добош

Коректура:

Беатрікс Пустой-Тарці, Едіна Шін, Олександр Кордонець, Томаш Врabelь

Обкладинка:

Стефан Молнар Д.

Відповідальні за випуск:

Льдіко Орос, Олександр Добош

Видавництво та поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88 000. Електронна пошта: print@rik.com.ua

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року*

Підписано до друку 28.07.2020. Шрифт «Times New Roman».
Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Ум. друк. арк. 28,7. Формат 70x100/16.
Замовл. №1861/2. Тираж 300.